

13 MONUMENT VOOR DE BOESKOOLOEER IN ZUIDWOLDE. NATUURLIJK BIJ DE KOOLSTRAAT. BRONZEN BEELD VAN GOSSE DAM, ZUIDWOLDE (2003)

14 DE BOESKOLEN ZIJN WEER VERKOCHT. HENDRIK JAN TER LAAN VANUIT DE STAD OVER DE KORREWEG OP DE TERUGWEG NAAR HUIS. HIJ IS DE ZOON VAN BEREND TER LAAN VAN DE BOERDERIJ BEIJUMERWEG 27

wierbonen, schapenbonen en waalse bonen. Ze staan bekend onder de verzamelnaam 'veldbonen'. Paardebonen zijn als 'mollebonen' een typisch Gronings volksvoedsel.

De voor Zuidwolde en Beijum opmerkelijkste landbouwkundige verandering is de introductie van de zogeheten 'boeskool', ook wel 'sluitkool' genoemd. In 1864 komt de naam boeskool voor het eerst in het gemeenteverslag van Bedum voor. Boeskool is de verzamelterm voor witte kool, rode kool en savooiekool.

Deze drie kolen verbouwt men van meet af aan vrijwel alleen in Zuidwolde en

BOESKOOI

In de 19^e eeuw wordt in de gemeente Bedum, waaronder het grootste deel van Beijum valt, vooral haver en gerst verbouwd. Daarnaast zien we een groot scala aan bonen: paardebonen, duivebonen,

15 BEIJUMERWEG 25 (ROND 1907). VAN LINKS NAAR RECHTS: TWEE ONBENDE VROUWEN, EBELINA VAN BRUGGEN TER LAAN MET DOCHTER TRIENTJE OP DE ARM, DAARVOOR ZOONTJE KORNELIS, GEERTJE TER LAAN VAN BRUGGEN MET ZOONTJE WILLEM OP DE ARM, MAN MET HOED KLAAS VAN BRUGGEN, TJAPKO VAN BRUGGEN, RECHTS BIJ DE KAR KORNELIS VAN BRUGGEN MET GEERTJE VAN BRUGGEN TER LAAN. OP DE VOORGROND KOLEN. FOTO 1908-1910

Beijum, in mindere mate in Noordwolde. Het zijn bijna zonder uitzondering landarbeiders die hiermee beginnen. Zij huren een paar percelen land van een boer en verbouwen daar vooral witte kool op. Het is bestemd voor de markt en in die zin is het een typisch tuinbouwproduct dat door de aanwezigheid van de stad Groningen voldoende afzet kent.

Op één hectare kunnen 10.000 stuks savoieekool geogst worden, 12.000 stuks rode kool en zelfs 14.000 stuks witte kool. De kwekers brengen ze zelf met de handkar of met paard en wagen naar de markt in Groningen, waar ze rechtstreeks aan de klanten worden verkocht. Er gaat ook veel boeskool naar de veiling in de stad. De kwekers verkopen daarnaast kolen aan schippers, die ze vervolgens naar de Veenkoloniën transporteren.

17 VAN LINKS NAAR RECHTS ACHTERSTE RIJ: HEERKO DE VRIES, SITA, AGAATH, KOR, GINY EN JAAP. DAARONDER VAN LINKS NAAR RECHTS: EKKE, NETTA EN MOEDER

BOESKOOIJOEREN

Kornelis van Bruggen en Geertje ter Laan zijn de eerste boeskoolboeren van Beijum. Zij komen respectievelijk uit Harkstede en Slochteren. In 1868 zijn ze getrouwd in Bedum. Kornelis werkt als dagloner in Zuidwolde, waar ook de kinderen worden ge-

3 AKKERBOUWPRODUCTEN

Het zijn vooraansnog slechts enkele hectaren grond waarop in Beijum witte, rode en savoieekool staat. Op de meeste percelen staat nog haver, gerst, vlas en tarwe. Vanaf eind 19^e eeuw worden daarnaast veel andere producten verbouwd, zoals mosterdzaad, karwijzaad en zelfs kanariezaad.

Vlas is populair in Beijum. Het vlas wordt opgeslagen in de schuren en 's winters door de arbeiders gerepeld oftewel van zaad ontdaan. Daarna gaat het naar de vlasfabrieken van Aalfs en Schröder in Bedum, waar er linnen van wordt gemaakt. Het zijn vooral de grotere boeren die vlas verbouwen. In Beijum zijn dat Wolters, De Vries en Huizinga: respectievelijk Beijumerweg 17, 19 en 22.

1 VLAS OP RUITERSTOKKEN LEGGEN. OOK RUSTEN HOORT ERBIJ

boren. Het gezin komt in 1883 in Beijum wonen, in een dubbele arbeiderswoning (Beijumerweg 21/23).

Deze dubbele woning is enkele jaren daarvoor gebouwd. Het verhaal gaat dat de bakstenen en deuren afkomstig zijn van boerderij 'de oude heemstede'. Die oude heemstede (op de plek van de huidige school De Heerdstee) is in 1877 afgebroken en vervangen door een grote nieuwe boerderij (op de plek van het huidige Gezondheidscentrum).

Kornelis van Bruggen is eerst arbeider op de boerderij van De Vries. Eind 19^e eeuw begint hij met de verbouw van boeschool. In 1901 staat hij te boek als 'kweker', met 1,86 hectare grondbezit. Zijn zoon Klaas wordt 'groentekweker' genoemd als hij in 1904 trouwt met de Zuidwolder dienstmeid Ebelina (Ebelma) Catharina ter Laan.

In de 20^e eeuw breekt de boeschool echt door. Binnen enkele jaren verdriedubbelt het boeskoolareaal in de gemeente Bedum tot 60 hectare. Waarschijnlijk in 1907 laten

Klaas van Bruggen en zijn vrouw Ebelma naast de dubbele arbeiderswoning een boerderij bouwen (Beijumerweg 25). Dat een boeskoolboer vrijwel altijd een gemengd bedrijf heeft, blijkt wel uit de indeling van de nieuwe boerderij. Vanaf de weg gezien zit de grote koolschuur rechts, links bevinden zich de koestallen.

DE FAMILIE DE VRIES

Op Beijumerweg 19 wonen rond de eeuwwisseling Ekke Ekkes de Vries en Willemkje Hoekzema. Zij hebben de laatste decennia goed geboerd. Zo vlak na 1900 verdienen ze jaarlijks ongeveer tussen de 4500 en 5500 gulden, terwijl de kosten van hun levensonderhoud in die tijd ongeveer 350 gulden per jaar is. Ekke Ekkes de Vries is in ieder geval de rijkste inwoner van Zuidwolder-Beijum en hij behoort tot de top van de gemeente Bedum. In 1897 noemt de secretaris van waterschap de Oostpolder hem 'de grootste geldschieter' van de polder. Misschien omdat zijn familie destijds een belangrijk deel van de kosten van het stoomgemaal voorschiet.

Ekke Ekkes en Willemkje hebben vier zonen: Rengener, Ekko, Jan en Kornelis. Laatstgenoemde trouwt in 1908 met Aagtje Doornbos. Twee weken later neemt het bruidspaar de boerderij van Ekke Ekkes over voor een bedrag van ruim 50.000 gulden. Bij de boerderij hoort op dat moment 39 hectaren grond.

De boerderij is verouderd, zeker het woongedeelte. Daarom besluiten Kornelis en Aagtje in 1912 een nieuw voorgebouw te laten bouwen. Zij vragen de bekende architect Pieter Tilbusscher uit Middelstum om deze te ontwerpen. In april 1912 wordt de verbouw aanbesteed. Reeds vier maanden later vindt de oplevering plaats van het nieuwe voorhuis. Aan de voorkant van de schuur wordt een steen ingemetseld met de tekst "Vrede in huis en zegen op 't land geeft welvaart in de boerenstand".

4 KLAAS EN EBELMA OP AVONTUUR

Klaas en Ebelma blijken echter avontuurlijk bloed in de aderen te hebben. In 1911 verkopen ze de nieuwe boerderij aan neef Willem ter Laan, die het jaar daarvoor met Grietje Piel is getrouwd. Klaas en Ebelma emigreren met hun drie kinderen naar Amerika. Na de dood van Ebelma keert Klaas in 1929 terug naar Beijum. Hij trouwt met Trientje ter Laan, een zuster van zijn overleden vrouw, en vertrekt opnieuw naar de Verenigde Staten.